

Ыт бэйэтигэр доѳору хайдах кѳрдѳѳтѳ

(Ненец остуоруйата)

Хаһан эрѳ былыр ыт соѳотоѳун ойуурга олорбута эбитѳ үһү. Ойуурга соѳотоѳун олорон, кини тѳһийбѳтѳх, онон биирдѳ ойуур устун бѳйѳтигѳр доѳор кѳрдүү барбыт.

Кини бу истѳѳинѳ, уун-утары куобах кѳрсѳ биѳрѳр. Ыт туран ѳтѳр:

- Дьѳ, куобахчаан, хата ѳн биһикки сүбѳлѳһѳн бииргѳ олоруох.

- Чѳ, олордор-олоруох даѳаны, - диир куобахчаан.

Ойуурга иккиѳн бѳйѳлѳригѳр сѳп гыра сири буллулар уонна, күн киѳһѳрбтин кѳннѳ, онно иккиѳн бииргѳ хоннулар. Куобахчаан сонно тута утуйда. Отто ыт буоллаѳына уута кѳлбѳтѳ. Түүн үѳһѳ үрѳн баргыйда. Куобахчаан муннаах мантан олус соһуйда, куттанна, сулбу ойон туран, ѳттѳ:

- Хайа, бу ѳн хайдах буоллун, тугу үрдүн? Маны истѳн, бѳрѳ кѳлѳн иккиѳммитин сиѳрѳй?

Ыт тохтуу биѳрдѳ уонна иһигѳр саныыр:

"Мѳлтѳх доѳору булсаахтаабыппын ѳѳ. Куобахчааным баѳайы куттаһа да бѳрт эбит, сүрѳѳ бып-быллыгырас. Хата, ити бѳрѳ буолуо куттаһа суох ѳр үтүѳтѳ диѳн, кинини булбут киһи..."

Иннѳѳ диѳт, ыт, куобахчааныттанарахсан, бѳрѳнү кѳрдүү барар. Ойуур устун сиѳлѳн тѳбѳн испит. Бу иһѳн, суолга уун-утары бѳрѳнү кѳрсѳ биѳрѳр. Ыт бѳрѳѳѳ туран ѳтѳр:

- Иһит ѳрѳ, бѳрѳ, дьѳ бииргѳ олоруох.

Бѳрѳ туран ѳтѳр:

- Дьѳ, олордор-олоруох даѳаны бииргѳ, иккиѳн тѳһийѳѳхпит.

Күн киѳһѳрдѳ, иккиѳн утуйарга былааннаннылар.

Бѳрѳ сытаат утуйда, ыт сытта да, уута ѳмиѳ кѳлбѳтѳ. Түүн үѳһүн саѳана ыт сулбу ойон турда уонна ѳмиѳ үрѳн баргыйда. Бѳрѳ утуйа сытан соһуйан, сулбу ойон турда. Куттанан сүрѳѳѳ уһулу ойон тахса сыста, ыты мѳхпүтүнѳн барда:

- Тугу ѳн үрѳ тураѳын? ѳһѳ кѳлѳн иккиѳммитин ѳлѳрѳн кѳбиһиѳ ѳѳ.

Ыт туран иһигѳр ѳмиѳ саныыр:

"ѳһѳттѳн куттанар буоллаѳына, бѳрѳбүт даѳаны ѳмиѳ мѳлтѳх күтүр эбит ѳѳ. Хата, ол кѳриѳтѳ ѳһѳ буолуо барыларынааѳар күүстѳѳх, бухатыыр да бухатыыр".

Ыт, бѳрѳтүн быраѳан, аны ѳһѳни кѳрдүү барар.

ѳмиѳ ойуур устун ыт сүүрѳн тѳбѳн иһѳр. Бу сиѳлѳн тѳбѳн иһѳн, суолга уун-утары ѳһѳни кѳрсѳ биѳрѳр. Ыт, ѳһѳѳѳ тийѳн кѳлѳн, ѳтѳр:

- ѳй, ѳһѳкѳѳн-бухатыыр, дьукаахтаһан олоруох ѳрѳ.

Энэ туран сөбүлэхэр. Күнүһүн олороллор, түүнэ буолар. Энэ туран утуктуур. Ыт түүн үөһэ буолуута эмиэ үрэн баргыйбытынан барар.

Энэ уһукта биэрэр да, куттанан кута ыстанар, ыты мөхпүтүнэн барар:

- Тохтоо, тугу үрэбин? Аны киһи истэн, кэлэн иккиэммитин өлөрөн кэбиһиэ!

"Бу да атаһым эмиэ куттамсах эбит. Киһини көрдүүрбэр тийиэбин", - дии саныыр ыт.

Инньэ диэт, ыт эһэтиттэн эмиэ тэскилиир.

Сүүрэр-сүүрэр, ойууру биир гына сүүрэр да, киһини хайдах да гынан булбат. Ойуур саҕатыгар тахсан олорунан кэбиһэр, сынньанар. Бу бириэмэҕэ киһи мас мастыы ойуурга тахсан испит. Ону туран ыт, дьэ, көрсө биэрэр. Уун-утары сүүрэн кэлэн, этэр:

- Киһи, иһит мин тылбын, олоруох иккиэн бииргэ. Киһитэ туран этэр:

- Чэ, олордор-олоруох даҕаны, миигин кытта барыс.

Дьиилэригэр кэлэллэр. Киһи туран ытын дьиилэтигэр киллэрэр. Күн киэһэрэр. Киһи сытар да, утуйан хаалар. Түүн ортого ыт, куолутунан турар да, үрэн баргыйбытынан барар. Киһитэ буоллаҕына турбат, уһуктубат даҕаны. Ыт өссө улаханлык үрэн баргыйар. Киһитэ дьэ уһуктар уонна хаһытыыр:

- Э-эй, ытым барахсан, аччык буолан үрэр буоллаххына, аһы түс уонна мин уубун алдьатыма, утуйуум.

Ыт ону истээт, ньим барда, аһаата уонна сытта да, утуйда. Онтон ыла ыт киһини кытта бииргэ олорор. Күн бүгүнүгэр диэри ыт – киһи доҕоро.